

Norges vassdrags- og energidirektorat  
Postboks 5091 Majorstua  
0301 Oslo

Saksb.: Lars Sæter og Magne Haukås  
e-post: [fmnolsa@fylkesmannen.no](mailto:fmnolsa@fylkesmannen.no)  
[fmnomas@fylkesmannen.no](mailto:fmnomas@fylkesmannen.no)  
Tlf: 75 53 15 51/ 75 53 16 47  
Vår ref: 2008/3432  
Deres ref: 200700445  
Vår dato: 10.09.2014  
Deres dato: 27.02.2014  
Arkivkode: 561

## Uttalelse til høring av revisjonsdokument for reguleringen av Røssåga og Bjerka i Hemnes, Hattfjelldal og Grane kommuner

Fylkesmannen viser til høringsbrev av 05.03.14 fra NVE og til revisjonsdokument utarbeidet av konsesjonæren Statkraft Energi AS. Vi viser også til e-postkommunikasjon med saksbehandler Ragnhild Stokker i NVE angående utsatt høringsfrist.

### Konklusjon - oppsummering

Fylkesmannen konstaterer at det er et mangelfullt kunnskapsgrunnlag for tema reindrift og for konsekvenser Røssåga- og Bjerka-utbyggingen har hatt for reindriftsnæringen. Fylkesmannen anbefaler derfor at det gjennomføres faglige undersøkelser og vurderinger av utbyggingens konsekvenser for reindrift, og vurderinger av i hvilken grad avbøtende tiltak kan redusere eventuelle negative konsekvenser.

Etter fylkesmannens vurdering må hensynet til anadrome fiskebestander (laks og sjøørret) veie tungt i denne revisjonen. Det betyr at det blir viktig å få fastsatt vilkår og manøvreringsreglement (minstevannføring/miljøbasert vannføring) som kan bidra til at de negative konsekvensene av reguleringene på berørte laks- og sjøørretbestander blir minst mulig. Dette vil også være i tråd med rapport nr. 49/2013 fra NVE der Miljødirektoratet og NVE har gjennomgått alle vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022, inklusive konsesjonene som påvirker Røssåga, Leirelva og Bjerka. Dette vil også være en oppfølging av EUs vanddirektiv, Vannforskriften og forvaltningsplan/tiltaksprogram for vannområde Ranfjorden.

## Historikk - bakgrunn

Nedenfor har vi gitt en oversikt over utbyggingshistorikk og sentrale data for aktuelle konsesjoner:

| Konsesjon   | Konsesjon-år | Kraftverk     | Effekt (MW) | Produksjon (GWh) |
|---|--------------|---------------|-------------|------------------|
| Reguleringen av Røssåga/Røssvatnet (Røssvatnreguleringen)               | 1954         | Nedre Røssåga | 260         | 1850             |
|   |              | Øvre Røssåga  | 160         | 880              |
| Reguleringen av Bleikvatnet og overføring av Bleikvatnet til Røssvatnet | 1960         |               |             |                  |
| Overføring av vann fra Vefsnavassdraget til Røssvatnet                  | 1960         |               |             |                  |
| Reguleringen av Store Målvatnet   | 1968         | Bjerka        | 20          | 135              |

Røssågutbyggingen var opprinnelig knyttet opp mot tre forhold; kraft til drift av jernverket i Mo i Rana, alminnelig el-forsyning til 19 kommuner i Midt Helgeland og elektrifisering av Nordlandsbanen. Nordlandsbanen er ikke elektrifisert, men i 1958 ble aluminiumsverket i Mosjøen satt i drift og ble en ny stor forbruker av kraft.

Den 08.03.12 fikk Statkraft tillatelse til å starte byggingen av et nytt Nedre Røssåga kraftverk. Ombyggingen innebærer at dagens anlegg med seks aggregater, reduseres til tre aggregater. De tre nedlagte aggregatene erstattes med et nytt stort aggregat i en ny kraftstasjon like ved det gamle anlegget. For å sikre vann til det nye anlegget drives en ny separat inntakstunnel fra Stormyrbassenget. Utløpet fra den nye kraftstasjonen blir ført ut i Røssåga rett under Sjøforsen. Dette bidrar til at det nå blir kraftig økning i vannføringen på en om lag 600 meter lang strekning som var antatt å være det viktigste produksjonsområdet for laksestammen i Røssåga før elva ble regulert.

Gjennom skjønnsplagte minstevannføringslipp og eksisterende manøvreringsreglement for de aktuelle konsesjonene har Statkraft følgende vilkår om minstevannføring og vannstandsregulering:

- Ut av Nedre Røssåga kraftverk: Minstevannføring på 15 m<sup>3</sup>/s hele året. Statkraft praktiserer en nedre grense på 30 m<sup>3</sup>/s i Røssåga (nedstrøms utløpkanalen), inkludert resttilsig.
- Røssvatnet: Regulert 11,2 m (HRV: 383,4 og LRV: 372,2)
- Tustervatnet (del av Røssvatnet): Regulert 12,7 m (HRV: 383,4 og LRV: 370,7)
- Bleikvatnet: Regulert 21,5 m (HRV: 407,5 og LRV: 386)
- Stormyrbassenget (Fallfosdammen): Kan reguleres 6 m (HRV: 247,9 og LRV: 241,9). I følge Statkraft tas denne reguleringsmuligheten sjelden i bruk. I praksis har ikke vannstandsvariasjonen vært på mer enn ca. 0,5 m.
- Elsvatnet: Regulert 1,5 m (HRV: 482,5 og LRV: 481)
- Leirelva nedstrøms Bjerka kraftverk (ved Finnbakken): Minstevannføring på 0,3 m<sup>3</sup>/s hele året. Fra Bjerka kraftverk skal vannføringen endringer skje med myke overganger. Statkraft praktiserer en nedre grense på 0,8 m<sup>3</sup>/s, og har installert en omløpsventil i Bjerka kraftverk på 0,8 m<sup>3</sup>/s.
- Store Målvatnet: Regulert 33 m (HRV: 430 og LRV: 397).

---

I brev av 31.03.05 fremmet kommunene Hemnes, Hattfjelldal og Grane felles krav om revisjon av konsesjonsvilkårene for Røssåga-/Røssvatnreguleringen, Bleikvatnreguleringen og overføringen av vann fra Vefsnavassdraget til Røssvatnet. Totalt 31 krav ble framsatt. I brev av 07.12.06 til NVE kommenterte Statkraft de aktuelle kravene. NVE besluttet i brev av 22.05.07 at konsesjonsvilkårene kunne revideres og ba samtidig om at det ble framlagt et revisjonsdokument innen 01.12.07. Det ble etter hvert klart at Statkrafts planer om omfattende rehabilitering av Nedre Røssåga kraftverk og bygging av et nytt Nedre Røssåga kraftverk kunne få betydning for vannføringsforholdene i Røssåga. NVE gav derfor Statkraft utsatt frist for utarbeidelse av revisjonsdokumentet til man kjente mer nøyaktig til planene for Nedre Røssåga og hvordan en søknad om dette skulle behandles.

### **EUs vanndirektiv – Vannforskriften**

Forskrift om rammer for vannforvaltningen (Vannforskriften) som ble vedtatt ved kgl. res. 15.12.06, gjennomfører EUs vanndirektiv i norsk rett. Hovedformålet med vanndirektivet er å sikre beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet, og om nødvendig iverksette forebyggende eller forbedrende miljøtiltak for å sikre miljøtilstanden i ferskvann, grunnvann og kystvann.

Vannforskriften legger opp til at det settes miljømål for vannforekomster. Det generelle målet er at alle vannforekomster minst skal opprettholde eller oppnå god økologisk og kjemisk tilstand i tråd med nærmere angitte kriterier. For enkelte «sterkt modifiserte vannforekomster» (SMVF) kan ikke det generelle målet om god økologisk tilstand oppnås uten at det går betydelig ut over samfunnsnyten ved inngrepet. Dette kan for eksempel dreie seg om enkelte av vassdragene som er utbygd for vannkraftformål, f.eks. deler av Røssåga- og Bjerkavassdragene. I SMVF settes målet «godt økologisk potensial» som innebærer at miljømålet er tilpasset inngrepets samfunnsnyttige formål. Målet om minst god vannkjemisk tilstand gjelder imidlertid for alle vannforekomster også SMVF.

For å oppfylle miljømålene skal det i hver vannregion utarbeides en sektorovergripende forvaltningsplan med et tilhørende tiltaksprogram. For vannregion Nordland ble vannområde Ranfjorden valgt ut som «pilotområde» i første fase av arbeidet. Forvaltningsplan og tiltaksprogram for vannområde Ranfjorden som også omfatter Røssåga- og Bjerkavassdragene, ble vedtatt ved kgl. res. i 2009.

Hovedmålet for arbeidet i Vannområde Ranfjorden er å forbedre miljøtilstanden i vassdrag som er påvirket av vannkraft, reetablere fiskebestandene i vassdrag som er eller har vært smittet av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*, samt redusere forurensning fra industri og gruvedrift. Det er utarbeidet egne miljømål for alle vannforekomstene som skal oppnås innen 2015.

Proessen fram til en forvaltningsplan startet med en klassifisering av vannforekomstene (se Vann-nett). Ut fra klassifiseringen av tilstanden ble det gjennomført en tiltaksanalyse som ble satt sammen til et tiltaksprogram. Målet med tiltaksarbeidet var å finne fram til den kombinasjonen av tiltak som mest kostnadseffektivt kunne gjøre det mulig å nå og opprettholde miljømålene for alle vannforekomstene. Vilkårsrevisjoner av gamle vannkraftkonsesjoner er i så måte et viktig virkemiddel/tiltak for å kunne oppnå målet om «godt økologisk potensiale» i sterkt regulerte vassdrag som Røssåga, Leirelva og Bjerka.

---

I løpet av 2013-2014 ble det gjennomført en oppdatering av tilstandsklassifiseringen for vannforekomstene i vannområde Ranfjorden. Den oppdaterte tilstandsklassifiseringen har dannet grunnlaget for utarbeidelse av en ny forvaltningsplan og et nytt tiltaksprogram som omfatter hele vannregion Nordland. Vannregionmyndigheten (Nordland fylkeskommune) sendte 1. juli 2014 utkast til forvaltningsplan med tilhørende tiltaksprogram på 6 mnds høring. I løpet av 2015 vil planen som skal gjelde for perioden 2016 - 2012, bli godkjent ved kgl. res.

### **Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering av revisjoner**

I rapport nr. 49/2013 fra NVE har Miljødirektoratet og NVE foretatt en nasjonal gjennomgang av vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022. Prosjektet ble gjennomført etter oppdrag fra Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet. Hovedformålet med prosjektet har vært å utarbeide en oversikt over hvilke vassdrag eller vassdragsavsnitt der de samfunnsmessige gevinstene av mulige miljøforbedringer antas å overstige de samfunnsmessige kostnadene i form av redusert fornybar og regulerbar kraftproduksjon. I rapporten har direktoratene kommet frem til en felles anbefaling om hvilke vassdrag som bør prioriteres ved revisjon. I disse vassdragene er produksjonsbegrensende tiltak som slipp av minstevannføring og/eller magasinrestriksjoner vurdert som aktuelle for å forbedre miljøtilstanden.

I Nordland er revisjonsobjekt Røssåga, Bjerka-Røssvatnet plassert i høyeste prioritetskategori (kat. 1.1). I rapporten (faktaarket for objektet) er det gitt følgende vurdering av miljøverdier og påvirkning: *«Røssåga er et av de potensielt viktigste vassdragene for laks- og sjørørret i regionen med ca. 30 km anadrom strekning. Både Røssåga/Leirelva og Bjerka (kort strekning) påvirkes av vassdragsreguleringen. Særlig Røssvatnet har et stort potensial for innlandsfiske. Stormyrbassenget er en rik kulturlandskapssjø og Nedre Røssåga deltaområde (begge svært viktige ferskvannsrelaterte naturtyper). Sistnevnte er trolig lite påvirket av reguleringene. Få registrerte rødlistearter eller viktige naturtyper. Økologisk tilstand i Røssvatn, Bleikvatn og mesteparten av Røssåga er dårlig hovedsakelig pga. reguleringen og fravær av minstevannføring. Regionalt viktige friluftsområder som påvirkes av omfattende overføringer og reguleringssoner. Noe tilrettelagt med rutenett og turishytter i nordøstre del».*

I rapporten er følgende tiltak foreslått:

- Konesjonspålegge krav om miljøbasert vannføring ut av kraftverkene, da det kun er skjønnpålagt i dag.
- Strandingsproblematikk. Konkretisere restriksjoner på myke overganger ved start/stopp av kraftverket.
- Tiltak for å motvirke tilslamming av substrat i Røssåga.

Fylkesmannen i Nordland har bidratt med innspill til prosjektet og støtter i stor grad de vurderingene og prioriteringene som er gjort i rapporten når det gjelder objekt Røssåga, Bjerka-Røssvatnet. Vi viser her til vårt brev av 01.10.2012 til Direktoratet for naturforvaltning vedlagt tabell med forslag til prioritering av vassdrag i Nordland. Vi stiller imidlertid spørsmål om antatt påvirkning på fisk/fiske av reguleringen bør oppjusteres fra Middels til Stor. Vi viser ellers til fylkesmannens vurdering nedenfor.

---

## **Fylkesmannens vurderinger og anbefalinger**

Fylkesmannen synes det er positivt at gamle vannkraftkonsesjoner nå tas opp til revisjon. Det gir mulighet til å redusere de negative konsekvenser disse inngrepene har hatt for ulike interesser. På samme måte som ved vurdering av nye vannkraftkonsesjoner er det viktig at revisjonsprosessen bygger på kunnskap og faglige utredninger. Det er også sentralt at alle berørte parter høres og at alle berørte tema vurderes.

Fylkesmannen har forhåpninger om at den igangsatte revisjonen av Røssåga- og Bjerkautbyggingene vil bidra til at miljømålene og tiltakene i forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet for vannområde Ranfjorden blir oppnådd, og at prioriteringene i rapport nr. 49/2013 fra NVE (nasjonal gjennomgang av vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022) blir fulgt.

Nedenfor har vi gått gjennom de områdene/temaene som vi mener bør ha høyest prioritet. Vi forutsetter ellers at vilkårssett for tema naturforvaltning moderniseres til dagens standard.

### **Reindrift**

Ved vannkraftutbygginger kan reindrift berøres på mange områder:

- fysiske inngrep fører til beitetap
- inngrep og aktivitet tilknyttet disse kan føre til unntakseffekter over større områder
- adkomstveier fører ofte til økt friluftslivsaktivitet og bruk av tidligere utilgjengelige områder
- økt menneskelig aktivitet og inngrep kan vanskeliggjøre flytting av rein og endre reinens naturlig trekk

Fylkesmannen finner det vanskelig å vurdere hvilke konsekvenser utbygginger gjennomført for mange tiår siden har hatt for reindrift. Reindrift er erfaringsbasert og lite dokumentert i skriftelige kilder. Dersom et mål med revisjonene av vannkraftutbygging er å rydde opp i «gamle synder», må det gjøres en grundig jobb med å kartlegge hvilke konsekvenser utbyggingene har fått. For reindrift betyr dette å intervju reindriftsutøvere som husker eller har kunnskap om hvordan reindriften foregikk før utbyggingene, og hvordan den eventuelt ble endret etter utbyggingene.

Fylkesmannen mener det er viktig at revisjoner av gamle vannkraftutbygginger gjøres på en grundig og kunnskapsbasert måte. Det vil i årene som kommer bli gjennomført en rekke revisjonsprosesser som berører reinbeiteområder. Behandlingen av Røssåga-reguleringen kan derfor fungere som en pilot på hvordan andre revisjonssaker i reinbeiteområder skal behandles.

Med bakgrunn i det mangelfulle kunnskapsgrunnlaget for tema reindrift anbefaler Fylkesmannen at det gjennomføres faglige undersøkelser og vurderinger av hva konsekvensene av Røssåga-utbyggingen har vært for reindrift, og i hvilken grad avbøtende tiltak kan redusere eventuelle negative konsekvenser.

### **Laks og sjørret**

Etter fylkesmannens vurdering vil noe av det viktigste ved denne revisjonen være å få fastsatt vilkår og manøvreringsreglement (minstevannføring/miljøbasert vannføring) som kan bidra til at de negative konsekvensene av reguleringene på berørte laks- og sjørretbestander blir minst mulig. Dette vil også være i tråd med rapport nr. 49/2013 fra

---

NVE. Dette vil også være en del av oppfølgingen av EUs vanndirektiv, Vannforskriften og forvaltningsplan/tiltaksprogram for vannområde Ranfjorden.

For å kunne få til løsninger som både bedrer forholdene for laks og sjøørret og samtidig tar hensyn til kraftproduksjonen anbefaler vi at NVE benytter «Håndbok for miljødesign i regulerte laksevassdrag» (Forseth og Harby 2013).

Vi vurderer etableringen av ny utløpskanal fra Nye Nedre Røssåga kraftverk til kulpen under Sjøforsen som et svært positivt tiltak for laks- og sjøørretbestanden i Røssågavassdraget. Dette vil gi økt vannføring på en om lag 600 meter lang strekning av Røssåga som var antatt å være den viktigste gyte- og oppvekststrekningen for laks før vassdraget ble regulert. Vi ser også svært positivt på at slammet som har sedimentert på strekningen pga. reguleringen nå er fjernet, og at det gjennomføres biotoptiltak for å gjenskape det opprinnelige elveløpet. For å sikre at «åpningen» av denne «nye strekningen» får optimal effekt for de anadrome bestandene er det viktig at det i den reviderte konsesjonen blir fastsatt en miljøbasert vannføring tilpasset laksens og sjøørretens behov og at det samtidig gjennomføres nødvendige biotoptiltak på den «nye elvestrekningen» og i den nye utløpskanalen.

Installasjon av omløpsventil vil også være et svært viktig tiltak for å avbøte skader ved utfall av kraftstasjonen. Dette gjelder både i forhold til laks- og sjøørretbestanden og av hensyn til stabiliteten på elvebredden (kvikkleireproblematikken). Vi er imidlertid i tvil om Statkrafts planer om en omløpsventil med kapasitet på 15 m<sup>3</sup>/s er tilstrekkelig. Vi viser her til tidligere vurderinger av Multiconsult som anbefaler en kapasitet på minst 21 m<sup>3</sup>/s. I tillegg til at det stilles krav om etablering av omløpsventil med stor nok kapasitet er det viktig at det stilles vilkår knyttet effektkjøring (start/stopp av kraftverket) for å unngå «stranding» av yngel.

Feilvandring av laks og sjøørret inn i utløpstunellen fra Nedre Røssåga kraftverk har etter våre opplysninger vært et periodevis problem. For å unngå feilvandring inn mot det gamle og nye kraftverksutløpet/ tunellen bør det anlegges gitter, alternativt gjennomføres andre tiltak.

For å sikre at det alltid er vannføring på den «nye elvestrekningen» mellom Sjøforsen og utløpskanalen fra det gamle kraftverk er utløpstunellene fra det nye og gamle anlegget knyttet sammen. I perioder når det nye anlegget er satt ut av produksjon, f.eks. ved større vedlikehold, vil vannføringen fra det gamle anlegget føres over til utløpet fra det nye anlegget. I slike perioder vil kanalen nedstrøms Nedre Røssåga kraftverk bli tørrlagt ned til samløpet med Svartea. Dette kan medføre risiko for økt dødelig på laks og sjøørret som befinner seg i kanalen/tunellen. For å unngå dette problemet og for å «tvinge» laksen og sjøørreten inn i det «naturlige» elveleiet opp mot Sjøforsen vil den beste løsningen for fiskebestandene trolig være å stenge kanalen for oppgang rett oppstrøms samløpet med Svartea. Vi er imidlertid usikker på hvordan et slikt tiltak skal gjennomføres i praksis. Oppgangen i Svartea må sikres, fordi denne sideelva har betydelig verdi som gyte-oppvekststrekning for sjøørretbestanden i Røssåga.

Leirelva er med sine totalt ca. 17 km lakseførende strekning en svært viktig produksjonsstrekning for de anadrome bestandene i Røssågavassdraget, spesielt sjøørretbestanden. Nedenfor Bjerka kraftverk som har sitt utløp ca. 12 km ovenfor samløpet med Røssåga, har Leirelva etter reguleringen vært preget av raske vannføringsendringer og liten restvannføring i perioder. På grunn av overføringer til Kjensvatn og Rana kraftverk er restvannføringen i Leirelva rett oppstrøms utløpet av Bjerka kraftverk ca. 40 % og ved samløpet med Røssåga ca. 60 %. Vanntemperaturen i Leirelva nedstrøms utløpet av Bjerka



---

kraftverk er redusert på sommeren grunnet tapping av kaldt "bunnvann" fra reguleringsmagasinet Store Målvatn. Erosjon og utvasking av finpartikulært materiale i Store Målvatn kombinert med redusert vannføring har etter våre opplysninger ført til økende problem med tilslamming/klogging av bunnsubstratet i Leirelva nedstrøms utløpet av Bjerka kraftverk.

I likhet med for Røssåga nedenfor Nedre Røssåga kraftverk vil det være viktig at det i den reviderte konsesjonen for Bjerka-utbyggingen blir fastsatt en miljøbasert vannføring i Leirelva nedstrøms Bjerka kraftverk som er tilpasset laksens og sjørørretens behov. Pålegg om slipp av tilstrekkelig spyleflom for å motvirke problemet med tilslamming/klogging av bunnsubstratet må vurderes som en del av en slik miljøbasert vannføring. For å unngå tapping av kaldt bunnvann om sommeren bør det vurderes å pålegge fleksible tappeløsninger eller metoder for blanding av vann fra ulike lag.

Fylkesmannen mener at revisjonen av Bjerka kraftverk bør omfatte tiltak i Bjerkaelva i tillegg til Leirelva. Bjerkaelva har sterkt redusert vannføring på grunn av reguleringen og overføringen av Store Målvatnet til Bjerka kraftverk i Leirskarddalen og overføringen Kjensvatnet til Storakersvatnet/Rana kraftverk. I tillegg er vannføringen i nedre del av elva påvirket av vannverk/småkraftverk i sideelva Kangsliåga og vannuttak til Genbanken på Bjerka. Rett nedstrøms Store Målvatnet er elva tørrlagt, mens den ved utløpet i Sørfjorden har en restvannføring på ca. 24 %. To terskelbasseng (Bjerka dam/Jakobsfossen og Svartbergfossen/Svartbergterskelen) er etablert på nedre del av strekningen. Nederste dam er vanninntak for Statkraft sitt settefiskanlegg (Genbanken) på Bjerka, mens Svartbergterskelen er reservemagasin.

Opprinnelig kunne laks og sjørørret vandre helt opp til Stupfossen, drøyt 7 km fra Bjerkaelvas utløp i Sørfjorden. Størstedelen av de gode gyte- og oppvekstområdene ligger på den 5,5 km lange strekningen mellom Jakobsfossen og Stupfossen. I 1914 ble det bygd kraftverk i Jakobsfossen og laksens og sjørørretens oppgang ble stengt av inntaksdammen. For å reetablere fiskevandring opp til Stupfossen ble det på 1970-tallet bygd fisketrapp i Jakobsfossen. Trappa ble stengt i 1985 pga. infeksjon av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* og seinere sprengt/fjernet. Elva ble rotenonbehandlet i 1992 og 2003/2004 og friskmeldt i 2010.

I følge den offisielle bestandskategoriseringen i Lakseregisteret har Bjerkaelva i dag en liten og redusert bestand av sjørørret som kun har den ca. 1,5 km lange strekningen nedstrøms Jakobsfossen som gyte- og oppvekstområde. Laksebestanden vurderes som tapt. Påvirkningsfaktorer er/har vært lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*, rotenonbehandling, vannkraftutbygging og stengt fisketrapp. Så lenge Genbanken på Bjerka har vanninntak i Bjerkaelva oppstrøms Jakobsfossen er det ikke ønskelig/aktuelt å restaurere trappa og åpne for fiskeoppgang.

Den 03.04.09 fikk Statkraft tillatelse til å heve Svartbergterskelen slik at den nå kan reguleres inntil 1,75 m (HRV: 26,25 moh og LRV: 24,5 moh). Det er bygd ny og forbedret fiskepassasje/fisketrapp i Svartbergterskelen for å ivareta fiskens vandringsmuligheter mellom de to terskelbassengene. I NVEs konsesjon av 2009 ble det imidlertid ikke stilt krav om slipp av minstevannføring over Bjerkadammen. For å unngå tørrlegging av Bjerkaelva nedstrøms Bjerkadammen og for å sikre gyte- og oppvekstmulighetene for sjørørret (og laks) mener vi det i likhet med for Røssåga og Leirelva må fastsettes en minstevannføring i

---

Bjerkaelva. Vi viser her til vår høringsuttalelse av 17.12.2009 til søknaden om heving av Svartbergterskelen.

Her er det viktig å legge til rette for at det i framtida kan være aktuelt å gjenåpne Bjerkaelva for fiskeoppgang helt opp til Stupforsen. Dette betyr at en pålagt minstevannføring/miljøbasert vannføring bør slippes fra Store Målvatnet, og at denne minstevannføringen også må gjelde nedenfor vanninntaket til Genbanken, dvs. nedstrøms Jakobsforsen.

### **Innlandsfisk**

På grunn av tilstrekkelig naturlig rekruttering er tidligere utsettingspålegg for ørret og røye i Røssvatn, Elsvatn og Stemmtjønn/Ugelvatn opphevet. I tillegg er eksisterende utsettingspålegg på 4925 ensomrig ørret i 17 uregulerte vann på statsgrunn i Hemnes og Hattfjelldal i praksis ikke iverksatt de seinere år på grunn av mangel på utsettingsmateriale og godkjent kultiveringsanlegg.

Fylkesmannen i Nordland (påleggsmyndighet for innlandsfisk), Statkraft, Statskog og lokale fiskeforeninger hadde i september 2010 et møte for å diskutere fremdrift og fremtid for de pålagte fiskeutsettingene. Sentralt under dette møtet stod arbeidet med en kultiveringsplan for Rana, Hemnes og Hattfjelldal, som skal være grunnlag for fremtidig utsetting av fisk (Kanstad-Hanssen 2013). Møtet konkluderte med at kultiveringsplanen må synliggjøre hvor det er behov for forsterkende fiskeutsettinger og hvor mye fisk som bør settes ut. Videre skal planen utrede ønsket art (ørret/røye) og eventuell stamme i ulike utsettingsområder, samt utrede mulighetene for midlertidige tiltak basert på villfanget fisk i påvente av utsettingsklart materiale fra et eventuelt nytt anlegg.

Et av hovedmålene for kultiveringsplanen skal være å frikoble kultiveringsaktiviteten noe fra påleggene og unngå "stivbeint" påleggshåndtering. Målet skal være å utnytte/omsette påleggene i tidsriktige tiltak, der resultatorientering står sentralt. Som en følge av forhold knyttet til flytting av fiskemateriale mellom kultiveringssoner, motstand mot ørretutsettinger i deler av planområdet og fiskefaglige betenkeligheter i forhold til rådende kultiveringspraksis er det utarbeida et forslag til ny kultiveringspraksis og alternativ håndtering av utsettingspåleggene for Rana, Hemnes og Hattfjelldal.

Formålet med påleggene om fiskeutsettinger i reguleringsområdene har vært og er å avbøte for allmennhetens tapte fiskemuligheter. Behov og ønsker knyttet til slike tiltak varierer innenfor planområdet, der man i grove trekk kan si at ørretutsettinger er ønsket og trolig fortsatt nødvendig nord i planområdet (Rana), mens ørretutsettinger i liten grad er ønsket sør i området (Hemnes og Hattfjelldal) der tilbakeføring av tapte eller reduserte røyebestander ønskes.

På grunn av stadig strengere krav til produksjon av settefisk i kultiveringsanlegg og prioritering av alternative tiltak (flytting av villfisk, habitatforbedringer) er produksjonen i Krutågaanlegget lagt på is foreløpig i en prøveperiode på fire år (2012 - 2016). I områder der det fortsatt vurderes å være behov for styrkende utsettinger av ørret vil utsettingsbehovet bli forsøkt dekt opp gjennom innfangning av vill ungfisk for flytting innad i vassdrag. Dette betyr at potensielle elver for uttak av ungfisk skal kartlegges med tanke på en vassdragsvis utsettingsplan, dvs. at f.eks. vatn som naturlig drenerer mot Bjerkaelva skal motta fisk fra Bjerkaelva eller sideelver til Bjerkaelva, mens vatn som drenerer til Plura skal motta fisk fra elva Plura eller sideelver til Plura. Det skal arbeides mot en generell utsettingstillatelse basert



---

på slik kultiveringspraksis, der aktivitet innenfor enkeltlokaliteter ikke behøves omsøkt/godkjent av Fylkesmannen og Mattilsynet.

Det bør være et mål å etablere selvrekutterende bestander i så mange av de tidligere utsettingslokalitetene som mulig. Dette søkes oppnådd gjennom en kartlegging av gyte- og oppvekstområder og å foreslå tiltak for å avbøte mangel på slike områder (utbedre vandringshindre, utlegging av gytegrus etc.).

I Hemnes og Hattfjelldal viser tilbakemeldingene fra grunneierlag og hytteforeninger at tidligere års praksis med utsettinger av ørret i et stort antall lokaliteter ikke har vært en ønsket aktivitet. Røya som lokalt foretrekkes foran ørret, ser nå ut til å være fortrenget fra mange vatn og i flere vatn har også den utsatte ørreten dannet overtallige bestander. I dette området foreslås en kartlegging av status i aktuelle innsjøer med tanke på mulighetene for å iverksette utfisking i overtallige bestander og tynne ørretbestandene i tidligere gode røyevatn.

Som en følge av drøftinger mellom Fylkesmannen, Statkraft, Statskog og lokale jeger og fiskerforeninger ble det våren 2012 etablert et prosjekt med varighet på fire år (2012-2016), der Statkraft, Statskog, Rana JFF og Hemnes JFF utgjør en (arbeids-) styringsgruppe. Styringsgruppa evaluerer hvert år oppgaver som har blitt utført og fastsetter arbeidsplan for kommende sesong. Det er aktuelt at også Hattfjelldal JFF og aktuelle kommuner inviteres til å delta i arbeids-/styringsgruppa for prosjektet.

### **Biologisk mangfold i Stormyrbassenget**

Fylkesmannen ser positivt på at Statkraft har innført egne selvpålagte restriksjoner i bruk av Stormyrbassenget (Fallforsdammen) som reguleringsmagasin. Disse restriksjonene har vært tilpasset hekkesesongen og fuglelivet for øvrig og innebærer at magasinet i praksis ikke har vært regulert med mer enn ca. 0,5 med unntak av perioder med vedlikehold på dammen. På grunn av de selvpålagte restriksjonene har det vært mulig å bevare dette verdifulle våtmarksområdet for hekkende fugl. Den lave reguleringshøyden bidrar også til gode produksjonsforhold for røye- og ørretbestanden og til at man unngår en «skjemmende» reguleringszone i denne grunne innsjøen. I følge Statkraft vil de selvpålagte restriksjonene bli videreført.

Med hilsen

Tore Vatne  
fung. fylkesmiljøvernssjef

Monica Andreassen Iveland  
landbruks- og reindriftsdirektør

*Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.*

---

Kopi til:  
Hemnes kommune  
Korgen og Hemnes JFF v/Trine Merete Ø.  
Oldernes  
Røssåga elveierlag v/Frode Solbakken  
Leirelva elv- og grunneierlag v/Charles Skreslett  
Hemnes turistforening  
Røssåga / Toven reinbeitedistrikt v/Leif Aksel  
Renfjell  
NJFF Nordland  
Byrkije reinbeitedistrikt v/Tor Enok Larsen  
Hattfjelldal kommune  
Brurskanken turlag  
Nordland fylkeskommune  
Grane kommune  
Hattfjelldal JFF v/Rolf Almås  
FNF Nordland  
Naturvernforbundet i Nordland v/Erling Solvang  
Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt v/Torstein Appfjell  
Miljødirektoratet  
Ildgruben reinbeitedistrikt v/Stig Lifjell